

ur.
78

ORATIO
TRANQVILLIPAR
THENII ANDRO
NICI DALMA
TAE CONT
RA THVR
CASADG
ERMAN
OSHA
BIT

A
VI

AD INVICTISSIMUM MAXIMILIA-
NUM CAESAREM AAGVSTVM/

Tranquilli Parthenij Andronici
Dalmatae Epistola.

Consideranti mihi Cæs. Aug. hinc odia Christianorū
Principum / vt quasi mutuis interituri vulneribus in
arenā descēdere videantur: illinc debacchātib⁹ Thur-
carum animis / adeoq; in nostram perniciem inflāmatīs / vt in-
ter eos decretum sit de excidēda Rep. Christiana: optimum sa-
ne visum est / me / cui vtiā tanta acerbitas minus constaret
partim vires ac rabiem truculentissime genis tuos Germanos
edocere: partim ostendere necessariā esse contra Thurcas expe-
ditionem. Qui alioquin omnia deuastabunt / nisi Germano-
rum virtute reprimantur. Hanc itaq; orationem tuæ Maiestatis
legendam venerabundus offero / Te Christianorum prin-
cipum caput / ac ceruicissimum terrarum numē atq; tutelam Cæ-
sar obsecrās obtestansq; vt ruenti fidei Catholicę mature con-
sulas / Te omnes sequētur Principes: tu vel sola tua florentissī-
ma Germania & oppressos liberaturus es Christianos / & om-
nem imminētis calamitatis metum dissipaturus. Hac viā im-
primis tui cæsares inter deos recepti sunt: his tu summotis per-
culis / & fides nostra est verior & sanctior / eo certius recta in
cælum es euolaturus. Vale, Augustæ Vindelicorum,
viij. Cal. Iu. M. D. XVIII.

ORATIO
TRANQVILLI PARTHENII ANDRONI-
CI DALMATAE CONTRA THVRCAS
AD GERMANOS HABITA.

Vamq; scio multum acerbitatis ad meum dolorē
accessurū esse fortissimi Germani, si ingentē im-
manissimorū Thurcarū potentiā referre voluerō:
partim q; meū recens atq; grauissimū vulnus mi-
hi ipsi refricare necessū est / partim etiā magnitudi-
ne imminētis calamitatis / ne dicā excidij resp. Christianę / nisi
de⁹ optimus maxim⁹ tantā ruinā auertat / repellat / exterminet:
tamen neq; proprijs periculis / ac diuturna malorū serie / neq;
communibus incommodis / in quibus maxima pars diu versa-
ti sumus / ac (vt video) longe diūtius versabimur / deterrebō:
quin ea / que ad omniū vtilitatem spectare videbuntur / forti ac
intrepido animo exprimā / quotidianis nostræ miserrimę con-
ditionis fluctuationibus / earumq; causis subinde assignatis.
Quæ non tam longinquitate locorum esse ignota Germanis
puto / q; q; ea hominum natura est / vt blandiente aliquantum
fortuna nec præteritorū recordentur malorū / nec futura pro-
spiciant: Quæ res in alienis detrimentis multo manifestius ap-
paret. Cæterum deberetis considerare nos omnes in eadē esse
naui / iisdē procellis agi / eandem fortunam subituros esse. Nō
solū enim in Græcos / Epirotas / Illyrios / Pannoniosq; / quo-
rum maior pars ac melior crebris Thurcarum incurSIONibus
tam deuastata est / tanta bellī moles cōparat / vt in ijs ipsis duma
taxat terminis ferinus immanissime gētis furor efferrueat. Lon-
ge autem aliena est mens sæuissimi hostis: siquidē nihil aliud
dies noctesq; cogitantem conperimus / q; quomodo omnia /
quæcunq; sub catholica fide continentur / euertet / perdet /
ad interitum deduceret. Q; si quispiam & initia rerum / & pro-
gressus diligenter animadu. rterere velit. facile ijs om. nibus assens-
uetur. Quippe ostendam neq; validiorem populū vnq; ab

orbe condito in Europa coaluisse/ neq; vniuerso Christiano-
 rum nomini infensioem perniciosiorēq; fuisse/ neq; tempu-
 blicam Christianam tantopere labefactam in maioribus ins-
 stantis ruine discrimini-
 bus extitisse. Nam q; vt ipsa Thure-
 primordia paulo altius repetam: præter Herodoti ac Diodori
 sententiā (de Moysi autē relatione alia est cōsideratio) constat
 Scythas gentes antiquissimas ac semper populossimas fuisse:
 se: quippe nec aquarū inundatione/ sicut cæteris/ sub mergi pos-
 tuerunt/ quum eminentiorē partem terræ / quasi quandā ar-
 cem teneant/ vt omnia inde oria flumina in meridiem decurrant.
 Neq; ea regio æstatis incōmoda subire potest/ vnde & corpora
 citius collaberentur / & ex insecto ab æstuantibus vaporibus
 aere innumeris morbis obnoxia forent: siquidem & remotissima
 est ab æquinoctiali circulo septentrionē versus/ & continuis
 flatibus Aquilonis expurgatur/ vt nec ibi graues nebulæ
 cōdensentur/ nec fulmina vibrētur/ nec tonitrua exaudiant.
 Atqui nō argumētis solū/ sed aliquot exemplis q; cōprobatum
 est Scythas præter alias nationes hominibus abundare/ ac
 esse fortissimos bellatores. Non eo quidē inficias/ q; olim per-
 nices Gallos, Cymbros, Teuthones summa belli gloria exite-
 rit/ vt cæteris gentibus maxime fuerint formidabiles: sed in se-
 licibus postmodū successibus omnem famam denigrauerūt.
 Testis est Italia/ quæ sæpius gallico sanguine maduit/ vt Ro-
 mani plures de gallis triumphos/ q; de toto terrarū orbe duxerint:
 testes sunt Delphi vbi vnica tempestate gallos exercitus
 Brēno duce concidit: testis est Asia, in qua Tolostobogi/ Tro-
 cini/ Tectosagi (q; uis diu totā Asiæ cis Taurū montem im-
 perauerint) a Gn. Mālio celsi atq; subacti sunt. Cimbros/ Teu-
 thonesq; terribili Marte vlulantes C. Marius Arpinas cū eorū
 coniugibus ac liberis deleuit. At certe bellica virtus vt in ipsis
 inijs necessaria est/ sine qua nihil expugnari potest/ ita omnis
 eius laus constanti ac infixa pertinacia neq; laboribus/ neq;
 luxu succubendo consumatur: vnde non immerito creditum
 est/ regnari scdm aribus tenet/ quibus parta fuerint. In qua re-

Scythæ an-
 tiquissimi
 et populo
 sissimi.
 Scythia i
 adito lo-
 co.
 Scythia
 expers
 æstus.

Galli.
 Cymbri.
 Teutho-
 nes.
 Crebre
 Gallos in
 Italia stra-
 ges.
 Galli apud
 Delphos
 delerūt.
 Tolostobogi.
 Trocini.
 Tectosagi.
 Cymbri
 cū reutho-
 nib; a ma-
 rio delerūt.
 Scythæ in
 victi fa-
 mis ac la-
 boris.

Scythas gētem famis ac laboris inuictā excelluisse nemo negat. Zopirion
 bit: qui domi forisq; egregia semper opera gesserūt. Quis em
 vnq; Scytharū fines sine magna infamia præter Alexandrum
 magnū ingressus est? At Zopirionē cū viginti. M. Macedo-
 num/ Cyrum cum ducētis milibus persarum ceciderunt: Da-
 rium eiusdem gentis regem in feedissimam fugam compule-
 runt. Eductis vero in externos armis quū trium maximorū re-
 gnorum in Asia conditores extitissent/ Parthi/ quorum duode-
 uiginti regna fuisse produntur/ ad tantam magnitudinem per-
 uenerant/ vt multos per annos toti ferme Asiæ imperauerint:
 Romanosq; in id tempus florentissimum ac potentissimū po-
 pulum/ recentibus quoq; victorijs Africæ/ Numidiæ/ Hi-
 spaniarū/ Galliarum/ Britanniarū/ ac omnium nationum intra
 Rhenum Danubium & mare Lybicum existentium/ subacta
 quoq; Syria/ ac duabus Armenijs in potestatem redactis ex-
 ultantem duobus prælijs Cæso ac M. Antonio ducibus gra-
 uiter affligerunt. Quid ce memorem bellicam fortitudinem
 Bactrianorum/ qui a Scythijs originem traxerunt? Formidas
 enim vero Scytharū ad summum gloriæ fastigium vnica bel-
 landi scientia peruenisse liquet. Taceo de Iaxamatis/ alijsq; in-
 tra suos fines pari viris animo præliantibus: Amazonas pa-
 trios limites egressæ armis nō modo sedes acquisiuerunt/ sed bel-
 licosissimas gentes sibi tam diu parere coegerunt/ donec Her-
 cules Iouis filius Euristei iussu pfligatis amazonib; Hyppo-
 litem reginam non abduxerit/ atq; Panthesilea demum bello
 troiano ab Achille non sit interfecta: tamen si comperio relatū
 in monumentis Amazonas vsq; in tempora Alexandri Macedo-
 nis floruisse. Haud leuius tumultus fere ab eadē septentrio-
 nis plaga ruentiū instar turbinū Europā lacrauerunt: Inde Hu-
 ni/ Gotti/ Vandali/ Ostrogotti/ Visigotti Thraciam Macedo-
 niam/ Græciam/ Epirum/ Illyridem/ germaniā/ Gallias/ Hi-
 spanias/ Italiam/ ipsam quoq; Romam caput orbis/ dominā
 terrarum/ triumphatricem gentium sub ipso Christianorum
 principum conspectu deformauerūt. Sic paulo post ex rigenti
 Visigott.

Sciaunt
ex Scythia
effusi.
Vandali
cōfederāt
i hispania
Multę p
uincię a
sciauntis
occupāt.
Hugari p
noniā oc
cupant.

Origo
thurcarū.
Thurcæ
siluas in
colunt.

Othoma
ni thurca
rū duces.
Othoma
ni apud
thurcas
imperāt.

perpetuis nīuib⁹ angulo Sciaunt veluti nīmbo effusi a nemī
ne repellī potuerūt/ quīn transgresso Danubio omnia ad mare
Adriaticum deuastarent. Itaq; quum in Hispania confedissent
Vandali / Sciauntorū pars Saxonū terras non procul a Viado
flumie occupauit: Pars Gepidīs / Sileijs / Macromanis / ac Be
mis expulsis ad Noricos Boiosq; vltra fluuiū Albim se extē
dit. Reliqui vtrāq; Mīsas ac omnē tractū post Emum / Rho
dopē / Orbalum vsq; in Hellespontum / ac Pindum / et Cetios
montes sua gente suq; nomine impleuerunt. A postremis
Scytharum / Hungaris Pannonia inferior intra Carpatū mon
tem / Danubium / Drauum / & Saurū flumina fugatis indige
nis possessa est. Quibus gentibus dei benignitate in Catholi
cam fidem receptis tranquilla fuerant superiora tempora. Ecce
īsdem ab oris longe atrocior tempestas proterens euerteretq;
omnia funditus / ne nostris quidem visceribus parcat. Cuius
leuissīma primordia in magnam vim se attollentia consideran
ti multum profecto admirationis / plurimum timoris affe
runt. Non enim Thurcæ quadrato agmine / non instructo
exercitu / non militaribus copijs / non īs demum viribus / vt
aperto Marte congregi auderent ex Sarmatia Asiatica testimo
nio insignium scriptorum defluerunt / sed vilis ac parua per
ditorum hominū man⁹ quali quodam cōspirantiū more / nec
quidem animo subigendi puīcias ex patrijs siluis / quas editū
loco habent / excessit: Verum / vt latrocīnādo prādā & maxime
pecoris / quo summe delectatur abigeret / saltus / rupes / pylas /
& claustra montiū occupauit. Inde Othomanis ducib⁹ / quo
rum soboles vsq; in hanc diem apud Thurcas imperiū hares
ditario iure obtinet / populabundi clam inopinatę in proxī
mos quosq; excurrētes ceperunt libi nomē & vires apud si
nitimos vendicare. Proinde / vt est magna pars hominū alient
appetens / ac nouorū motuum auida / vndiq; ad eos quicq; fla
gitio lissimus confluere: īs se in partē prādæ adiungere. Itaq;
crescentibus īdies viribus atq; animis / obliti domesticarū sil
uarum / quas perpetua frigora & nīues infestant; adhuc molli

cælo frugū / vini / carniscq; dulcedine / ac rerū omnium copia ad
ilicebras & blandimēta corporis alliciente / quibus potissimū
Asia abundat / & quorū Barbari sunt auidissimī / quū neq; vlt
los deos / neq; animorū immortalitatē credant / decreuerūt ob
secundantē fortunā sequi / ac se omnibus periculis opponere /
donec aut omnes fortiter pugnādo gloriose interirēt / aut īnsi
gni victoria potirētur. Primū igitur atq; alterū experti secun
dum proeliū in eam spem elati sunt / vt dicerent / neminem sibi
oblistere posse / quo minus totam Asiam subiugarēt. Nec sua
decepti opinione / breui spacio tēporis alijs ferociæ barbarorū
metu cedētibus: alijs / qui se p patriā / opib⁹ / ac libertate oppo
suerant crudeliter trucidatis. Colchos. Cappadociā. Paphla
goniam. Gallaciā. Asiam. Phrygiā. Meoniā. Lydiā. Ioniam.
Cariam. Lyciā. Pamphiliā. Ciliciā. Armeniā. ac omnes oras.
oīaq; littora sinistri lateris ab ostio Tanais / ac Cimerio Bos
phoro vsq; ad Amanū montē & Eufratem fluuiū partim vi
partim dolo subegerunt. Sic rebus ad orientem succedenti
bus non cogitantes sordida sui incrementi iniūta. neq; con
senti tanta terrarum vrbiumq; accessione. sed more inexplē
bilis humani ingenij maiora īdies appetēs in Europam per
Hellespontum angusto intersecante freto facile traiciunt: ac
velut fulmine e caelo demisso passim volitantes omnem oram
Thraciæ incendijs / ferro / direptionibusq; subiiciunt. Quo
rum subito atq; inopinato aduentu ita consternati sunt incolę /
vt alijs latebras in siluis quærentibus / alijs in fuga montium
refugientibus / maxima pars se in vrbibus occluderet. Itaq;
Barbari omīssā prādā ad oppugnationem vrbium se accin
gunt: quibus partim in deditionem receptis / partim vi ex
pugnatis / Capta demum Constantinopoli altera Roma vni
uersa Thraciæ iugum imposuerunt. Deinde Thraciæ for
tunā sequūtur Peones / Triballi / Macedones / Thessalli / Ma
gnesij / Achei / Boetij / Opuntij / Græci / Aetholi / Locri / ac to
ta Peloponnesus / excepta vnica Venetorum ciuitate Neapoli.
Eadē pcella distinxit Epirū / Illyridē / Dalmatiā / Liburniā /

Asia co
pia rerū
abundat.
Thurcæ
nullos de
os credūt.
Thurcæ se
cūdā expe
ritū fortu
nam.

Prouinciæ
a thurcis
in Asia oc
cupatæ.

Trāsitus
thurcarū
in europā
Thurcæ
thraciā de
uastant.
Thracia a
thurcis
subacta.

Constāti
nopolis al
tera roma
Gētes a
thurcis de
uictæ.
Prouincię
a thurcis
in europā
acquię.

Neapoli

Modet⁹ Thurca
Syria oc
cupat⁹
Thurcarū
virtus in
mari.
Insulae a
Thurcis
subiugatae
Camalis
pfece⁹ clas
sis Thur
carum.
Regna su
pra trigin
ta thurcis
subiecta.
Odiū thur
ce in chri
stianos.
Cause
odij.
Thurcarū
bella cum
Hungaris
et Illirijis.
Thurcarū
ptinacia
vicimur.
Getæ q et
Vallachi
Thurcarū
tributarij.
Monoca
strum.
Taurici
thurcarū
vectigales
Teodosia
que et Ca
pha.

Dardaniam / vtrascq; Misiā ad Tauricā Chersonesum, Idem
Thurca superioribus duobus annis per Syriam / Anthiōchiā /
Mesopotamiā / Babiloniā / Iudæam Palestinā / Aegyptum
vsq; ad Cinammiferā Arabiā & Persidē victorem exercitū cir
cumtulit. Quantum vero nauali bello valeant testimonio sunt
Lesbos / Samothracia / Euboga / Salamis / Cyclades / omnesq;
in Aegeo & Ionio mari præter Cretam et Corcyram e mani
bus Christianorū ereptæ insulae. Nouissime autē ingenti clas
se mare Siculum / Tyrrhenū / Ligusticum / Lybicū / Balcari
cum infestis populationibus littora legendo / contortis in fretū
Gaditanum iaculis foeliter duce Camali transnauigauerunt.
Hæc Thurcis in Asia & Europa / nuperq; immisso in Ly
biam imperio terra mariq; per annos circiter quadringentos
subacta sunt. His supra triginta regnis viris / equis & armis ab
undantibus tantas vires / tantā potentiam / cōsecutus est fero
cissimus populus / vt nō modo aliquē principē non expaueat /
sed omnes Christianos sibi nō esse pares arbitratur. Et quum
incredibili flagret cupiditate dilatandi in diuersas partes nomē
& fines imperij : æstuans inexpiabili odio aduersus Christia
nos id maxime per sanguinē & viscera nostra tutū atq; oportu
num esse iam pridem in animū induxit. Cuius odij causas ta
met si difficile est affirmare : tamen plærq; cōsentaneæ ratio
nes suapte se offerunt. Occurrunt sane primo grauissima &
cruenta bella q ab Hungaris et Illirijis p Triballis / Misis / atq;
Dardanis contra Thurcas gesta sunt : vt ijs multo fuerit diffici
lius has obtinere prouincias / q̄ expugnare : tot. n. vtrinq; desi
deratos / tot strages factas memoriæ proditū est / vt qui vicin
propius metum fuerit : numero tandē & hostiū pertinacia vi
cti succubuimus. Et q̄uis vlti ignominia cumulatā sint : tamē
fere omnibus / et præsertim barbaris a natura insitum est / vt ijs
quos aliquādo metuerūt / semper infesti sint. Getis vnico præ
lio superatis cōtenti fuere tributū imposuisse munito proprijs
præsidijs Monocastro in ostio Danubij. De Tauricis popu
lis nihil exigunt præter vectigalia in Theodosia ciuitate / quā

vt coeperunt. Persas destitit persequi sublato e viuis nepote /
cuius caput sanctissimus omnium Thurca / quos terra sustinet /
appetebat. Sine ppter ea nostris ceruicibus tam grauitur insul
tat / quo. / facilius orbe terrarū potatur. Nam inter omnes po
pulos / exceptis Scythijs / europæi bellicosissimi reputantur / nul
liq; latius imperiū propagauerūt. Persis quidē Græciā occu
pare conātibus / magna clades multisq; dedecus illatum est. At
Macedones (vt modo Athenienses / Lacedæmoniosq; præter
eamus) vniverse Asiæ dominati sunt. Romani Europam A
phricā / atq; Asiam ad Caucasum montē tenuerūt. Quorū vi
ctricibus armis Indi Sères / ac nonnulli Scytharū territi lega
tos ad Cæsare Augustū cū munerib; miserūt. Idcirco Thur
cæ inter omnes prouincias præcipue in Italiā transire anhelant :
ad hoc eos inuitat rerū omnīū copiosissima ac opulentissima
præda. Sed quid opus est tot cōiecturis veritatem indagare :
iam ad certissima nostræ ruinae argumēta descendamus. No
stra scelera cōtra nos bellum cōparauerūt nra scelera. Quæso
qd flagitorū pretermisim⁹ : quibus vitijs nō obtemperam⁹ :
in quam infamia non sumus deuoluti : O miserā temporum
conditionē : O ruiturum sæculum : vbi est illa sanctitas / qua
superioribus annis omnia læta pueniebāt. Quod venenum se
immiscuit inter Christianos : a quib; furijs hæc labes immis
sa est per luxū & libidinem pereundi perdendiq; omnia. Vnde
hæc orta est ambitio caput omnium malorum : quæ lues non
solum in priuatos homines longi⁹ euagatur : sed eos quidem /
quibus generis humani cura cōmissa est / in quorū manib; no
stra salus cōstitetur / ita infecit / vt diuini humaniq; iuris obli
nostro sanguine nris membris inter se digladiant / nostris vul
nerib; sua odia expleāt. Heu quāta iuuentutis strages infra tri
ginta annos facta est : nō connumeratis .n. cædib; inter Gal
los / Britānos / Scotos : pretermisiss principū Germanie dissen
sionib; : in Italia profecto iuxta Varz / Minciu / Benacū / Athe
sim / Lirim / & nuper in agro Rauēnate ac Mediolanensi su
præcetera millia hominū ceciderūt / quibus copijs vsq; ad In

Odiū
Thurcarū
i Persas le
nitum.
Europei
pprii belli
cosissimi.
Persæ in fa
mia i græ
cia cōsecu
ti.
Macedo
nes vniver
se impa
uerunt A
siæ.
Termini
Romani
imperij.
Indi.
Sères.
Scythæ.
Cesar Au
gustus
Thurcarū
cupido in
Italiā tra
hendi.
Scelera
Christia
norum.
Ambitio
caput om
nium ma
lorum.
Galli.
Britanni.
Scoti.
Strages
Christia
norum in
Italia.

Rustici dos peruenire potuissimus. Ne autem parum inter Duces
 furor con- proclatum esse videatur / sæpius ad priuata arma concursum
 tra nchi est: & / quod minus crederetur / rustici contra nobiles impo-
 les tum fecerunt / alios trucidantes / alijs patria ac bonis interdicen-
 Dalmatia tes. Quæ res quum primo in Dalmatia sub Venetorum do-
 Istri minio impune succederet / in idē scelus traxit Istros / Carnos
 Carni Hungaros quoq; ne episcopis quidem parentes. Solus au-
 Pœni ex tem Rex Hispaniæ aduersus infideles prospere pugnando si-
 Hispania pulsi dem Catholicam tutatus est: Pœnos enim quos Saracenos
 Petica appellant / diuturno bello contusos defatigatosq; atq; a Be-
 Pœni de tica / quam occupauerant expulsos vsq; in Africam cæden-
 duo infe stant. do ac vrbes eorum diripiendo persecutus est. Cuius refrigera-
 Sūm⁹ pō to calore / scq; ad italicos tumultus conuerso iterum Pœnicole-
 tifex a Pe lectis animis oras Siciliæ / Sardinia / Corsicæ / atq; Italiae ve-
 nis fere in hementer infestāt: proximo quoq; anno pene summum Pœni-
 terceptus. tificum feras venantem intercepere. Proinde si quando ab
 Corrupte la Christi intestinis bellis respiratur, irruunt socordia, ignauia, ac teter-
 anorum. rimæ voluptates explosis aut penitus obrutis virtutibus, tunc
 videbis regnare Lenones, Parasitos, Coraules, Tibicines,
 Cytharedos, Delatores, Detractores, ac id genus hominum
 pessima execrandaq; vicia disseminantium: probitati raro lo-
 cus patet. Quippe iam pridem eo scelerum deuentum faci-
 mus / neq; laudari honestum putamus. Idq; magis dolen-
 dum / q; virum honesti ac liberi animi, sicubi conspiciunt,
 non aliter ac albam cornicem impetunt, deplumant, discer-
 punt: quicquid enim principes oderunt aut amant, id neces-
 se est & aliorum opinionem sequi. Atq; vti nam in his termi-
 nis isti morbi consedissent, Latius sane penetrantes in capita
 quasi contagione quadam irreperunt. Itaq; quum vulgo la-
 boretur omni genere turpitudinis, scœdiora quidem vitia per-
 niciosissimo exemplo sacerdotes inualere: qui? Nempe ij,
 quos Saluator suos Christos appellat, Qui dijs gentium vo-

probitas
 explosa.

Vicia i ca-
 pita irrep-
 serunt.

Sacerdo-
 tes christi

cantur, qui demum Apostolis successerunt, vt sanctitate Sacerdo-
 vitæ omnibus anteirent: quorum partim vestigijs inheren- tes dijs gen-
 do, partim præceptis obsequendo veram ac immortalem glo- tium.
 riam iam diu nobis præparatam atq; per Prophetas pollici- Sacerdo-
 tam cætera plebs cōsequeretur. At hi dumtaxat auariciæ / gu- tes Aposto-
 læ / inuidentiæ inhiantes / blandissim's ac detestandis illecebris successo-
 abutuntur. Quid ita? vt pessundatis virtutibus nos secum in res
 æthernos luctus adigant. Quamobrem? quoniā nec virtuti- Sacerdo-
 bus præmia / nec flagitijs pœnæ defunt. Multi frustra magnis tū scelera
 titulis infularūq; insignibus confidunt: sed omnia mors æqua-
 bit / grauioraq; delicta / grauioribus supplicijs pianda erunt.
 Num arbitramini parui criminis sanctuarium dei / sanctuarii
 um inquam / quo sancti omnes esse deberemus / ab alijs tanq; Scœlarū
 hæreditario iure occupari / a plerisq; nephandis sordibus pol- dei pollui-
 luit? Ad hūc, exitum acerbissime cedes Apostolorum ac san- tur.
 ctorum Martyrum euaserunt? Qui si reuiuiscerent / sic dei
 ministros alloquerentur. O ingratum genus ac impia propa-
 go quæ rabies eo vos compulit / vt quod a nobis magnis labo-
 ribus / ieiunijs / plagis / sparso proprio sanguine / ac demum vi-
 ta per exquisitos cruciatūs extorta paratum est: id vos in deli-
 tijs defluendo / scortando / alea ludendo perdere decreueritis?
 Nos per summam paupertatem ecclesias ædificauimus: vos
 in auleis / tapetis / conchiliatis stragulis / & argenteis lancibus
 Scurras / equos / & canes alendo consumitis ac cucritis. A no- Mala ppē
 bis iacta sunt in plæbem & firmata semina fidei & veritatis: scelera in-
 ea per vestram nequitiam subruuntur ac opprimuntur. At cer- fecuta.
 te vbi maior peccandi modus inest / ibi minor licentia deberet
 esse. Igitur miramini si morbi / fames / domestica externaq; bel-
 la vos lacerent? magis enim uero mirandum est / q; aut monti-
 bus non obruamini / aut vos vndæ non absorbeant / aut terra
 sub pedibus non subsidat. Putatis solo noīe Christiano irā dei
 euadere? scelera suppeditauerūt hanc gratiā. Si, n, de⁹ nequitia Hebrēi ca-
 cum imbrib⁹ / tū igne vltus est: si Hebrēos electū sibi populū / stigati a
 deo.

Hebri
Pharaoni
seruitutes
Hieroso
lyma di
ruiur.
Hebri
hodie q
affligunt
Thurca
flagellum
dei.

apud quē Christus natus est / castigari uoluit: si impotēti Pha
raonis imperio diu pressit: si Hierosolymā caput Iudee pōne
solo per Romanos acquiuit / atq; Hebręos transgressos fines
iusticię vagos per orbē afflixit / ac in hęc usq; diem affligit: si
tot amplissima regna florētissimaq; Respublicas euerit: num
parcet uestris flagitijs: num cōtagionē istā impune vagari di
mittet? En Thurca flagellū dei dirinxit cruentū gladium / vt
has extirpet iniquitates: eluentur sordes / & fiet vnus pastor &
vnū ouile: Atq; qd minime putes / de inimicos suos perdet
manu inimicorū suorum. Quare quid malorū passi fuerimus /
& quāta Christianorum capitibus acerbitas immincat quāto
animaduertite. Nō dubito plerisq; rē ignaris / & qui nullū
bonum pręter voluptates nouere / has meas cōplorationes lu
dibrio fore. Vtinā essent vanę meę querellę: vtinā extaret ali
qua ratio minuendi hūc dolorem / quē ingentes calamitates pe
perere / quotidiē nouis accrescētibus. Sed qui possum abstinere
a lachrimis? siquidē eo usq; miseriarum atrocitate fortunę re
daclus sum / vt non solum inter armorum strepitus vnico sen
su aurium dolere satis fuerit: sed quod omnium miserrimum
est / communium particeps malorum grauissimis calamitati
bus interfui / lamētabiles Christianorum strages his oculis vi
di / & infelix miserrimę ruinę spectator extiti. Quis porro
est tam ferreo pectore / quem tantum fecit alienum ab humani
tate crudelitas / vt hanc acerbissimam fidelis populi iacturam
siccis genis audire possit? In aliqua enim ex parte hostilis me
tus ciuitate aut exorto paruo tumultu aut nunciatis grassato
rum irruptionibus / quāta homines inuadit trepidatio ex eo sa
tis apparet / qd ex templo clauduntur porte / obserantur aedes /
paucis ad opem ferendā in forum progressis. Quāto nūcco
gitate cū uestris animis abducta pecora / vastatos agros / villas
incensas / cuersa Christianorū abimmanissimis Thurcis oppi
da: qui nō preclant vt prouincias faciāt / vt tributa ciuitatibus
imponant / nempe solidum quærunt imperium: alibi indige
nis cecidit / alibi pubribus interfectis / alibi nec pueris / nec for

Christia
norū cala
mitates.
Thurcas
crudelitas

mineo sexui parentes, vrbes maxima rabie inuadunt / occur
pant / psternunt. Videres effusas per domos & templa flam
mas / ac ingenti fragore tecta corruiere: hinc a cōplorātibus / il
linc a sequentibus ex sublato clamore vnū horribilē sonum ef
fectum: nonnullis in extremo suorū cōplexu coherentibus /
alijs ante aras ac ipsa dei puluinarā iugulatis: hic mater frustra
retinere conata infantem: illic virgines in conspectu parentum
cōstupratę. Dij immortales quāta prophanorum sacrorumq;
direptio: quantus efferentium prędas repetentiumq; discurs
sus? Interea nihil audiri pręter gemitus eiulatusq; / ac impios
hostes aut gladium vibrantes, aut fores effringentes, aut aedes
dirruentes. Alta tunc forma ciuitatis saeuiente igne ac profluen
tibus riuus sanguinis, vt ipsam quoq; diceret lamentari suam
suorumq; ruinam. Demum quanto cum horrore illa vox ex
excipitur, quum ips, qui pauci ferrum atq; incēdium euascent /
vnoquoq; ante suum prędonem cathenato / proclamatur: Ve
teres migrate coloni: tunc primum capi vrbs videtur / tunc fru
stra dulcē patriā respicientibus noui plorat excitant. Heu re
linquenda est domus / nō amplius adeunda tēpla / carendū su
is / carendum amicis, nec vxor visura maritum, nec mater fili
um abiguntur in deplorandam captiuitatem. Vbi patriā non
vti religione / non quiescere / non loqui pro arbitrio datur: atq;
vt pręteream innumera mancipiorum apud Thurcas & gra
uissima incommoda / illud maxime facit inuisum omnem vi
uendi modum / qd iumentorum vicem subire cogantur / seip
sos execrantes / qd semel pro libertate in natali solo fortissime
non occubuerint: nunc eos quum quotidie moriantur / mori
non posse. Num ridebitis hanc stragem humani generis / fidei
q; catholicę detrimenta? Sed porro / vt est procax multorum
natura in alienis malis / ridebitis. Sic gręci Asię / Illirię gręco
rum malis lætabantur / nunc nostrę vos clades oblectant. At
quidem non risit Carniola / non Stiria repagula domus Au
strię: non risit Forum Iulium Venetiārum horreum / quum

Euerse
Christia
norū vr
bes.
Ruina
Christia
norū

Misera
Christia
norū ser
uitus.

Carniola,
Stiria.
For. Iu
lium.

Disiū Iu
lij Cēsa
ris.

Matthia
rex Hun
garie.
Sophis
rex Persa
rum.
Thurca
seu itē ex
emplum.
Modem?
Thurca
patrē re
gno expu
lit.

Thurca
Scythis
traculen
tior.
Gētes Mi
thridatis.
Macedo
nia quon
dā terrarū
imperio
potita.

nullo repellente ferocissimus Thurca more fulminis omnia ferro flammāq; protereret: potuistis audire miserorum gemitus / ac vlulantium hostium terribilem clamorem: vndiq; fumantia tecta cernebantur. Ardet vicinia / ignis iam proxima quæq; populatur / qui postq; late diffusus est / difficile extinguitur. Facilius enim est crescentibus viribus resistere / q̃ quū ipse omnia sua magnitudine / quo se inclinauerint / opprimat. Quippe non temere Cæsarem dictatorem dicere solitum ac cepimus / difficilius se principem ciuitatis a primo ordine in secundum / q̃ a secundo in nouissimum detrudi. Profecto hæc eadem in Thureis multo certiora apparent: Si quidem nec potentissimi reges eorum impetum sustinere potuerunt: nec ab illo fortissimo Matthia rege Hungarie / qui non Austria / solum / sed erat terror totius orbis / coerciti sunt / quin sæpe paulo victores vitæ opibusq; Hungarorum insultarent: neq; pau loante Sophis rex Persarum coacto omni oriente ac populis Caspijs / armis aut vi sine dolo atq; fame a Persidis penetratis / Thurcam istum repulisset / Thurcam inquam præcipuum ac memorabile sæuitiæ exemplum / utpote qui grauissimum cum patre bellum pro imperio gesserit / qui victum patrem purpura sceptroq; spoliatum de Auito solio eiecerit / cui nunc ipse genitoris sanguine consperso innititur: qui paternæ germanorum ac nepotū necis auctor nihil a crudelitate alienum facere instituerit / adeoq; sanguini / cædibus / sæuitiæq; indulget / ac in iram præceps rapitur / ut illis asperimis atq; atrocissimis Scythijs / vnde ea gens deuoluta est / longe truculentior habeatur. Nec vires animo defunt: nam duobus & viginti gentibus in Ponto Mithridati olim subiectis imperat / possidet opulentissimam Asiam / bellicosam subegit Thraciam / deuicit Macedoniam: quæ terrarum imperio quondam potita est / quæ Asiam / Armeniam / Iberiam / Albaniam / Capadociam / Syriam / Aegiptum / Taurum / Caucasum transgressa: quæ in Bactris / Medis / Persis dominata toto oriente

posseſſo: quæ Indiæ victrix per veſtigia liberi Patris acq; Her. Macedo
culis vagata eſt: quam contuſam vix tribus ingentibus bellis b⁹ bellis a
Romani domuerant. Quid commemorem græcorum imper. Romanis
ria / & Epirum regiam Acacidarū / aliasq; validas ac populo. domita.
ſas prouincias a Thurca ſubactas: nuper potentiffimum Sol. Epirū re
danum regem Syriæ / ac diu ſibi parem pluribus memoran. gia Acaci
dis prælijs ſuperauit / attriuitq; / regno eius per vim occupato. darum.
Quo quidem in bello cum maxima huius Thureæ cupido. Thurcis
totum orbem poſſidendi / tum execrabile in Chriſtianos odi. attritus.
um apparuit. Quippe quum eſſet inſiturus dubiam martis ale. Thure
am / admonenti ſacerdoti / qui eorū lingua Deruiſe appella. Deruiſe
tur / vt voueret Machometo templum / prout ſui maiores ſem. ſacerdos
per in huiusmodi diſcriminibus ſacitauerint: reſpondit / ſi pe. Thure
nes ſe victoria remaneret / non vnum tantum / ſed q̃ duo ma. Macho
gnificentiffima templa conſtructurus eſſet / alterum in Hun. metus.
garia / alterum Romæ. Impium
Nunc poſtq; arripit fortuna / ſedatiſq; Thure
rebus ad orientem / nihil aliud reſtat / q̃ vt impijs votis ſatiſfa. Appar
ciat / ac in reſiduum Chriſtianorum capiat expeditionem. tus Thur
rem non dilaturum eſſe timendum eſt: innumeras enim copi. carum in
as vndiq; cogit. Nos interim conſilia differimus. Atqui vere. Chriſtia
or ne turbine quodam aduolantibus hoſtibus (falſus vtinam. nos.
ſim vates) pars per ſaltus dilapſi / pars petamus vltiores re. Ausus
giones ſine vilo duce / aut conſenſu ſuam quiſq; ſpem / ſua. huius
conſilia communibus deploratis exequentes. Quod ſam bis. Thur
ætate noſtra nouimus eueniſſe. Huius enim uero Thure. ce Hydr
rum imperatoris auus Italicarum opum auidiſſimus ex Ap. tum in Ita
pollonia / quæ modo vrbs Valona dicitur / paruam ſuæ gen. lia occu
tis manum in Italiam tranſmiſerat: in cuius fronte Hydrunto. pauerat.
capto / tota Italia trepidabat: Cardinales Romæ fugam medi. Thure
tabantur. Collecto tamen ab omnibus Italiæ partibus exerci. ex Italia
tu / non ſolum expugnari non poterāt / ſed ne prohiberi qui. excedunt.
dem quin populabundi excurrentes in ipſa fere tentoria ho. ſitum
ſitum penetrarent. Implorato tandem Hungarorum auxilio /
B iij

ac Thurcae per idem tempus interitu nunciato, relinquentes vastatam prouinciam / incolumes domum ex pacto redierunt. Non multo post quadraginta milibus Thurcarum per tributariam Daciam in Poloniam irruentibus / positisque non longe a Cracouia castris / ita teriti sunt Poloni / vt ne principes quidem quid consilij caperent habuerint. Quum tamen confedissent hostes inter duo flumina / tanta repente imbrum niuisque copia cecidit / tanta vis frigoris superuenit / vt ille fortissimus exercitus partim fame / partim frigore / non virtute nostra / poene totus consumptus sit. Expectabitis igitur donec machinis quatuius muros vestris agris exercitum eius alentibus. Nunquam Roma nauauerat maiori discrimine ante gallicam obsidionem / Hanibalque ad terram ab vrbe lapidem pergressum. Nunquam sic trepidatum est Carthagine / quemadmodum Marco Attilio Regulo / Scipionibusque sub ipsius urbis oculis castrametantibus. Preterea nulla spes habenda est in mora propter grauitatem exercitus / siquidem in Thurcarum castris arcum genus disciplinae seruantibus non institores / non lixas / nullum scortum / ac more Carthaginensium ne vinum quidem videbis / paucos quoque Calones, ac rara impedimenta: sola cura in expeditis equis / & fulgentibus armis: vnde non opus est munitur locum vasa conclamari. Itaque prius aduolant / quam audiuntur, celerius opprimunt, quam sentiantur. Inter caetera illud quoque memorandum est apud Thurcas / quod per tot annos semper in magna bellorum mole nemo rebellauerit, nullus proditor repertus sit: Quin omnes in fidem eorum ac nomen transierunt. Ibi praecipuus virtuti locus / ac certa redduntur praemia. Vidi quosdam apud Christianos nullius conditionis / apud Thurcas ad summos honores, pueros. Proinde considerate si diu regnatos timendum sit / siquidem ex captiuis prudentia / ac fortitudine insignibus Scythica adhuc impietate amplectentibus sunt illi magni duces / quos Bassas vocant, vnde quum Gotti

Thurcae ipse i Polonos, Dacia quae Vallachia

Thurcae interitus i Polonia.

Roma a Gallis obfessa. Hanibal pergressus ad urbem, Carthago a regulo Scipionibusque terita.

Thurcae castra. Mos Carthaginensium in castris.

Virtus apud Thurcas in pretio.

Thurcae duces appelluntur Bassae.

statim post sexagesimum annum in patriam (relicta Italia) remigrauerint: Thurcae vero quadringentos fere per annos in Asia atque Europa dominantes / indices quoque propagantes imperium in flammam sunt ad pessundandum reliquos Christianos / nedum quod partem iam dimittere velint. Quorum neque viribus / neque ingenio / neque animis deficientibus quid aliud futurum speramus / quam si toto Christianorum conatu non resistatur / quibusque proximis coram rebus per littora Hispanici & Gallici oceani victrices copias circumducturos. Quare compositis intestinis bellis / oblitteratis dissensionibus / reuocatis vitae precibus / quae pessum ierant / restitueris artibus liberalibus / quae in cotinuum ceciderant / in sola conscientia benefactorum / ac Christo propugnatore / contractis vndeque copiis adoriamur sacrosissimos Thurcas. Parata est potens Italia / non deerit bellicosa Hispania / non pugna Gallia / non pariamini magnitudine Britannia / Bohemia ad hoc / & Hungaria / caeterisque validis gentibus non detrectaturis. Num vos fortissimi Germani eritis in tanto discrimine spectatores? non commouebimini Reipublicae Christianae ruentibus habenis? Vos exterarum gentium patri iugum insueti imperium Romanum ab interitu vindicauistis / vos nunc illud & conseruate. Sape vidimus in Italia Germanos pro gloria / pro magnitudine imperij / pro mercede quae strenue dimicantes / vt cuiusque adhaesistis / penes eum indubitata victoria remanserit: Nunc vobis pro domino / liberis / patria / libertate / ac ipsa demum fide Catholica pugnandum est: vnde vos aut victores / aut victos / quod credere nequias est / immortalis gloria comitabitur. Aestimare quod pulchrum erit / quum dicetur / quum passim omnis vox / omnia ora hominum resonabunt / quum aethernis mandabitur monumentis: Germanos immanissimum Thurcam antehac inuictum repulisse / attriuisse / deleuisse: a Germanis Rempublicam Christianam restitutam & conseruatam: Germanorum virtute Christianos in libertatem a miserrima seruitute assertos. Tunc non vestra aures / non oculi / nullus denique sensus / ne ipse quidem animus humanus laudis dulcedine satiabitur. Exemplum sane pulcherrimum.

Italia soluit a Goticis. Thurcae durissimi imperij.

Romanum imperium a Germanis defectum. Germani fortissimi bellatores.

Poloni & habetis. Præter enim Polonos & Lituanos infidelibus Vala-
 Lituant
 cõtra infi-
 deles di-
 micantes
 Vallachis
 Tartari.
 Moschi.
 Prutenor-
 um & Li-
 uonũ ad-
 uersus
 Scythas
 fortitudo.
 Cæsar Ma-
 ximilian?
 Cõstanti-
 nopolis.
 Trape-
 zus.
 Hierusa-
 lem.

chis / Tartaris / Moschis acerrime resistentes / Pruteni quidem
 & Liúones gens vestri nominis & vestri sanguinis nõ solum
 fidem aduersus Scythas fortissime tutantur : verũ etiam Bal-
 thei maris litora & mediterranea gloriose occupauerunt / ac
 hodie possident. Tibi vero cæsar Maximilian? summa huius
 gloriæ delibanda est : tibi Constantinopolitanum / & Trape-
 zuntium duo splendidissima stemmata sunt accessura : in tan-
 tũ magnitudinis impius hostis excreuit / vt tu maximũ ac inde-
 lebile nomẽ ex ipso prostrato reportes. Ergo age fœlicib? au-
 spicijs Europam atq; Asiam / ac ipsam tertiam orbis partem
 Africam Christiano redde nomini / et Hierusalem sanctissimã
 nostri saluatoris monumẽta e faucibus canum eripe : vt tue-
 tuorumq; fortissimorum Germanorũ laudes per totũ orbem
 decantentur / magnis vos & indefecturis præmijs apud super-
 ros expectantibus.

Dixi.

TRANQVILLI PARTHEN DALMA- TAE CRMEN AD GERMANOS.

OVm licuit / Germana cohors / florentibus annis
 Molliter in choreis religatos tempora mirto
 Ad tibias nñerosq; pares producere longa
 Ocia : vel noctiq; diem / tenebrasq; dici
 Iungere / diuersi referente Dione tenoris
 Et lusus / dulcesq; iocos : dum cuncta benignis
 Tempora sub satis agerentur læta : nec ullis
 Hostibus afflicti / nullam morbiq; famisq;
 Experti rabiem securis lusimus horis.
 Iam mutat fortuna vices / præcepq; subimum
 Turgentes contracta sinus / deuoluitur axem.
 Atracq; candentes abscondunt nubila soles.
 Extremo sæuacq; ruunt Aquilone procellæ.

Horrida nunc Scythico reparantur bella furore.
 Thurcarum crude genus ceruicibus instat
 Christianæ sobolis / ferro / flammisq; minatur
 Omnia trans Alpes / Rhenum / Rhodanumq; / Tagumq;
 Perdere : nec pugna bellaces Cantaber hostes
 Ipse nec Hesperio Lethes a litore / nec tu
 Arcebis cunctis diuisa Britannia terris.
 Nĩ pietas immensa dei / nostrisq; miserta
 Excidij : magnisq; malis / populoq; ruenti
 Subueniat : nostrisq; procul relegata voluptas
 Pectoribus cadat : fraternaq; procella cessent :
 Odiã Lernæo iaceant saturata veneno.
 Nunc igitur ceruix galea crinesq; premendi :
 Leuib? & clipeis opus est onerare lacertos :
 Aegida pectus amet : lateri dependeat ensis :
 Vibrentur dextra lætali hastilia ferro :
 Accedantq; trucem terrentia Classica Martem.
 Hinc quoq; victrices Aquilas moueamus in hostem
 Vt ferus in patrias iterum / Duce & Auspice Christo /
 Transfugiat latebras : posita formidine demum
 Plæbs Christum venerata sacrum fœlicia capter
 Ocia : & Astræo semper potiat? Amore.

In officina excusoria Johannis Miller
 Augustæ Vindelicorum. Sexto
 Kalendas Iunias An-
 no salutifero. M.
 D. XVIII.